

Oulu 3.5.1970

PANU:

"RUNEBERGIN KELLARIT"

Valokuva Atte Kalajoki

Purkavat, kuten valpas teemme on tiennyt kertoa, taloa tuosta vastapäätä. Ritisee ja ratisee, jyskyy, paukkuu ja kolisee, kirskuu ja kitisee. Knuutisen Erkki porukoineen on liikkeellä, ammattimies. Tällaisia urakoita on takana toista sataa. Viime vuosikymmenet puhelinyhtiön, sitä edelliset Pasasen talona tunnettu rakennus häviää katukuvasta. Sen Torikadun puoleinen julkisivu on käynyt oululaisille niin tutuksi, että sitä tuskin on huomattukaan. Kun talon yhteydessä nyt mainitaan itsensä kuulun Engelin nimi, yksi ja toinen oikein hämmästyä. Niin vähän kuin kaupunkilaiset tietävätkin tyyliuunnista ja kulttuuriperinteistä ja yleisesti ottaen niistä viis' välittävät, Engel on kuitenkin nimi, joka sävähdyttää. No, "Engelin tyylihan" siinä on, kun pysähdytään miettimään. Ymmärtäähän sen jo noista klassillisista kolmioista ikkunain päällä.

Jollei Järventaukset toisin todista, minä suhtaudun kuitenkin varauksella Engelin osuuteen. Vuoraus ja muu julkisivu voi olla paljon, paljon myöhemmältä ajalta, mutta tyylillä on uusklassismia, vähäeleisempää vain kuin eräissä tätä tunnustetuimmassa engeliiläistaloissa. Kun työnnyin jykevien hirriseinien siäpuolelle, totesin yhtä ja toista mielenkiintoista. Ainakin sisäpuolelta seinät ovat olleet vielä vuosikymmeniä valmistumisvuoden 1825 jälkeenkäin paljaita. Eräiden kamareiden seinät ovat kuitenkin olleet maalatut savensinisen vaaleahkoiksi, yhden kamarin hyvin vaalean ruskehtaviksi. Näin näyttäisi olevan ollen myös esim. Hyvärisen talossa, entisessä Nieme-

län kahvilassa, "Niekussa", jota samat purkumiehet hajottavat osuuspankin omistukseen siirtyneeltä tontilta Puistolalan varjosta Snellmanin puiston varrelta. Kun hirret sitten on ensimmäisen kerran peitetty, on siihen liimattu tapetin alle 1858-61-vuosien sanomalehtiä. Oululaisia lehtiä ei siinä vaiheessa ole ollut kuin Wiikko-Sanomatsomat, mutta yhtään "ooweetä" en löytänyt. Ruotsista tullut sen kertainen omistaja on laittanut aluksi Svenska Tidningen (Dagligt Allehanda i Stockholm. Tryckt hos N. Marcus 1858), Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidningiä 1861, Finlands Allmänna Tidningiä 1859, St. Petersburgers Zeitungia (N:o 35, den 14 Februar 1858 - saksaksi siis!), erästä vennäankielistä lehteä-1860, jota en osannut lukea, kun se otsikko oli yösalaisin(!) jne. Jossain piti olla myös Uleåborgs Tidningiä, joka tosin alkoi ilmestyä vasta 1877(-82), mutta tapiseerattiinhan myöhemminkin..

1860-luvulta 1930-luvun alkuun Pasasen talon seinissä on ehtinyt olla ainakin viidet, kuudet tapetit, välillä niin tummia sävyjä, että nykyajan ihmistä hirvittää. Viimeisten vuosikymmenien aikana siellä tuskin on tapiseerattukaan. Ihmisiin, jotka näiden seinien suojissa ovat Oulua rakentaneet, palannen myöhemmin, kerranhan pääperheet jo lueltiinkin. Talon alla, vanhan niin kuin Kauppurienkadun puoleisen uudenkin osan alla on mahdavat holvit ja kellarit. Torikadun puoleinen kivijalka kätkee suojiinsa sen osan rakennuksesta, joka säästyi Oulun 1822 hävittäneestä hirmupalosta. Kellarit ovat ymmärtäkseni 1700-luvulta. Niitä kävi

äsken valokuvaamassa ja muutenkin tutkimassa Kansallismuseon magisteri, joka teki siellä pimenossa työtä kokonaisen päivän. Ilmankos Knuutinen sanoikin, ettei hän ole vielä missään tavannut tällaisia holveja, luonnonkivistä, mutta sellaisella sekoituksella "sementöity", että oli kuulemma työ päästä läpi ylhäältä alaspäin, kun se toimenpide osoittautui tarpeelliseksi).

"Ouluun skouluun", siinä vanha hokema. Edelläpuhuttu tontin omisti vuodesta 1796 lähtien Oulun tullinhoitaja Anton Ludvig Runeberg, merikapteeni Lorens Ulrik Runebergin vanhempi veli. Kun merikapteenin poika Johan Ludvig oli tullut siihen ikään, että kotikoulu piti vaihtaa oikeaan kouluuun, sopivat veljekset, että Johan Ludvig tulee Oulun triviaalikouluun. Kevättalvella 1812 kahdeksanvuotias poikanen saatettiin Ouluun, jonka triviaalikoulun toiselle luokalle hänet hyväksyttiin syllyskauden alkaessa. Näin kävi mm. Lauri Viljanen. Kaikkien kuvausten mukaan Johan Ludvig oli hyvin virkeä poika, täysin normaali pieni

"villi", niin että voimme olla varmoja, että hän keikkui sekä katolla että piileskeli kellariholveissa, näissä samoissa, jotka sitten 1822 keväällä olivat ainoa, mikä jäi jäljelle entisestä tullinhoitajan talosta. Mutta tullinhoitaja oli kuollut jo 1814 (ei 1809, niin kuin toimittajien tietoon tullessa vanhassa mielenkiintoisessa muistiossa erheellisesti mainitaan), minkä jälkehen nuori J. L. Runeberg jo kesäksi 1814 palasi kotiinsa Pietarsaareen jatkaakseen sitten vuoden kuluttua koulunkäyntiään Vaasassa. Vähiksi jäivät siis Runebergin pojan opit ja leikit Oulussa, mutta tässä oli joka tapauksessa kotijoukkojen päämaja. Minua huvittaa myös kuvitella, että näissä holveissa piti Johan Ludvigin "esikunta" kortteeria. Samoin minua usein huvittaa kuvitella Runebergin elämäkerran kirjoittajan Lauri Viljasen tavoin, mikä vaikutus Oululla maiseineen, Oululla suomenkielisine säätyläisineen, suomenkielisine ympäristöineen olisi-kaan voinut olla tulevaan kansallisuoniilijaan, jos...

